

Qanqa Nəsirova
UNEC (Sabah qrupu)

TOLERANTLIQ QLOBALLAŞMA DÖVRÜNÜN TƏLƏBİDİR

Açar sözlər: *qloballaşma, multikulturaliz , toleranqlıq, hörmət, təmkinlik*

Keywords: *globalization, multiculturalism, tolerance, respect, restraint*

Ключевые слова: *глобализация, мультикультурализм, терпимость, уважение, сдержанность*

Dünya proseslərinin qloballaşması insan hüquqlarına yeni yanaşmalar müəyyən edir. Müxtəlif istiqamətlərdə dövlətlərin yaxınlaşmasını şərtləndirən qloballaşma prosesi və onunla əlaqədar meyarlar insan hüquqlarına birbaşa olaraq təsir göstərir. İnsan hüquqlarının qloballaşması ayrı-ayrı şəxslərin, qrupların və ictimaiyyətin qarşılıqlı fəaliyyətinin insanların hüquq və əsas azadlıqları əsasında həyata keçirildiyi vahid hüquqi məkanın yaradılmasına gətirib çıxaran ümumdünya qloballaşmasını əks etdirir.

Müasir dövrdə yaranmış vəziyyət etnik-millî dözümlülüyün, habelə tolerantlıq və multikulturalizm kimi dəyərlərin bəşəriyyət üçün önəmini daha da artırır. Xüsusən də multikulturalizm bu gün fərqliliyi zənginliyə, müzakirələri inkişafa, iğtişənləri sülhə, fərdiyyətçiliyi harmoniyaya aparan əsas amillərdən biri kimi çıxış edir.

Sülh və əminamanlıq şəraitində yaşamaq üçün hər bir insanda qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı hörmət, məsuliyyət, xeyirxahlıq, sədaqətlik, təmkinlik, güzəştə getmək, tolerantlıq kimi insani xüsusiyyətlərin olması önəmlidir. Tolerantlıq dünyamızın zəngin mədəniyyətlərinin müxtəlifliyinə hörmət, doğru anlaşma, insanın özünü ifadə etmə formaları və fərdiliyinin təzahür üsulları ilə bağlı olan bir anlayışdır.

Tolerantlıq göstərmək – insanın görünüşü, mövqeyi, maraqları, davranışı və dəyərləri ilə fərqləndiyini qəbul etmək və fərdiliyini qoruyarkən dünyada yaşamaq hüququna sahib olduğunu tanımaq deməkdir.

Tolerantlığın əsasları fərqli hüquqların təzahür etməsindədir. O, bir insanın başqa bir millətlərin və din nümayəndələrinin ənənələrini, dəyərlərini və mədəniyyətini bölüşməmək, qəbul edilməsinə maneə törətməklə özünü büruzə verir.

Tolerantlıq integrativ bir keyfiyyətdir. Əgər bu keyfiyyət formalaşsın, bu, bütün həyat vəziyyətlərində və bütün insanlarla bağlıdır. Eyni zamanda, təcrübə göstərir ki, bir şəxs qohumları, tanışları ilə münasibətində tolerant ola bilər, amma, başqa bir dinə və ya millətə münasibətdə hörmətsiz davranar. Bu baxımdan, şəxslərə, sosial, milli tolerantlıq və dini tolerantlıq haqqında müzakirələr aparmaq olduqca aktual və zəruridir [1, s.57].

Şəxslərə, tolerantlıq müəyyən bir şəxsə münasibətdə; sosial-müəyyən bir qrupa, cəmiyyətə; millilik - digər bir millətə; dinə dözümlülük - başqa bir dində özünü göstərir. Əlbəttə ki, bütün bu aspektlər müasir gənclər arasında tolerantlığın gücləndirilməsinə yönəlmiş işlərin planlaşdırılması zamanı nəzərə alınmalıdır.

Gənclərimizin başqa dinlərə qarşı dözümlülük ruhunda tərbiyə edilməsinin vacib məsələ olduğunu nəzərə alaraq, gənclərdə tolerantlıq mədəniyyətinin hələ uşaq yaşlarından tərbiyə edilməsi, onlarda ünsiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılması da mühüm məsələlərdən biridir. Bunun üçün isə ən yaxşı vasitə təhsil və təbliğatdır.

Tolerantlıq qlobal bir problemdir və gənc nəsildə onu formalaşdırmaq üçün ən təsirli bir vasitə təlimdir ki, bu da gənclərin tənqidi düşünmə, müstəqil qərar vermə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə kömək edir və onlar dözümlülük göstərməyi öyrənirlər, yəni insanların maraqlarına, mövqeyinə, görünüşünə görə fərqləndiklərini qəbul edir və fərdiliklərini qorumaqla, onlarla qarşılıqlı hörmət şəraitində yaşamaq hüquqlarına malik olduqlarını da yaxşı dərk edirlər [2, s.203].

Ancaq mütəmadi olaraq eyni bir şəkildə davranma meylinin insanda tərbiyə edilməsi nəticəsində müəyyən müddətdən sonra onda sabit şəxsi xüsusiyyətlər formalaşsın və vərdiş də çevrilə bilər. Əsas məqsəd kimi gənclərdə tolerantlıq mədəniyyətinin formalaşması üçün aşağıda qeyd olunan tapşırıqlar mütəmadi olaraq yerinə yetirilməlidir:

1. Gənclərdə tolerantlıq biliyinin inkişaf etdirilməsi;
2. Ətrafdakı insanlara (auditoriya yoldaşlarına, müəllimlərə, valideynlərə), fərqli bir millətin nüsməndələrinə qarşı sakit, hörmətli münasibət yaratmaq;
3. Zidd olmayan üsullarla münaqişələrin qarşısını almaq qabiliyyətini inkişaf etdirmək;
4. Vətəninin, ölkələrinin tarixi və mədəniyyəti, dünya xalqlarının tarixi və mədəniyyəti ilə gəncləri daha dərindən tanış etmək;
5. Qeyri-formal assosiasiyalardan yayındırmaq üçün gəncləri idman klublarına, bölmələrə, yaradıcı birliklər və klublara, ictimai işlərə, daha çox xeyriyyəçilik göstərməyə cəlb etmək;

6. Qeyri-formal birliklərin fəaliyyətinin neqativ təsiri və onların əsl "üzünü" göstərmək üçün gənclərə bu birliklərin fəaliyyətini ətraflı şəkildə öyrətmək.

Tapşırıqların icra edilməsi üçün istifadə edilən əsas mərhələlər:

1. Analitik mərhələ

Məqsəd: Gənclərin qrupdakı münasibətlərini, birgə fəaliyyət göstərmə səviyyəsini, təhsil səviyyəsini, tolerantlıq səviyyəsini və həmçinin asudə vaxtlarında fəaliyyətlərini aydınlaşdırmaq.

İcra formaları: Gənclərlə anket sorğusu, müsahibələrin keçirilməsi.

2. İnformasiya mərhələsi

Məqsəd: Gənclərə tapşırıqları necə həll edəcəklərini və metodiki materialdan düzgün istifadə etmə qaydalarını öyrətmək.

Tətbiqin formaları: materialların seçilməsi, sərbəst məqalələrin yazılması, bu məsələ ilə bağlı internet, birgə iş planının hazırlanması.

3. Tətbiq mərhələsi

Məqsəd: "Tolerantlıq proqramı"nın praktiki tətbiqinə keçid.

Tətbiqin formaları: auditoriya saatları, müzakirələr, təlimlər, görüşlər, idman yarışmaları, kitabxana işçilərinin tələbələrle birgə yığınağı və s.

4. Yekun mərhələ

Məqsəd: Görülən işlərə yekun vurmaq və gəncləri növbəti tolerantlıq tədbirlərinə hazırlamaq.

Proqramda həyata keçirilən tolerantlığın əsas aspektləri:

- mülki-hüquqi;
- əxlaqi və mənəvi;
- ailə;
- ünsiyyət (etnik-millətlərarası və şəxslər arası ünsiyyət);
- idman və Fitness mərkəzləri; estetik, ekoloji və s.

Gənclər arasında milli-mənəvi dəyərlərin qorunması istiqamətində işlər daha geniş şəkildə görülməli, onlarda vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hissələri gücləndirilməlidir. Milli-mənəvi, o cümlədən dini dəyərlər insanlara olduğu kimi çatdırılmalıdır. Regionlarda fəaliyyət göstərən mədəniyyət mərkəzləri, dini icmalarla birgə multikulturalizm, vətənpərvərlik və digər milli-mənəvi dəyərlərimiz haqqında daha geniş şəkildə maarifləndirmə və təbliğat işləri aparılmalıdır. Müntəzəm olaraq bu səpkidə dəyirmi masalar, təlimlər keçirilməlidir ki, bu ruhda tərbiyyə olunan gənclərimiz gələcəkdə milli-mənəvi dəyərlərimizi, Azərbaycanın multikulturalizm modelini qlobal aləmdə layiqincə təbliğ edə bilsinlər [5, s.123].

Azərbaycanımızı - doğma məmləkətimizi əsl sivilizasiya və tolerantlıq mərkəzi kimi dünyaya tanımaq üçün keçirilən tədbirlərin, layihələrin rolu böyükdür. Bu istiqamətdə kitabxanalarda keçirilən tədbirlərin, layihələrin sayını artırmaqla daha böyük uğurlar əldə etmək olar. Bu da kitabxana xidmətinin keyfiyyətinin qalxmasına və tolerant gənclərin sayının artmasına səbəb olacaqdır.

Ədəbiyyat

1. Əhədova S. Müasir dünyada mədəniyyətlərarası münasibətlər: [monoqrafiya] Bakı: Elm, 2014.
2. Heydərlıyev siyasəti: Tolerantlıq: çıxışlar, nitqlər, görüşlər, təbriklər Bakı: Elm və təhsil, 2015.
3. Hüseynov Y. Azərbaycanca dini tolerantlıq mədəniyyəti: tarix və müasirlik Bakı: Təknur, 2012.
4. Niftiyev A. Azərbaycanca birgəyaşayış və multikulturalizm /N.M.Niftiyev; ön söz E.Nəsirov; elmi red. İ.Abbasov; [Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi]. Bakı: 2015.

Summary

Tolerance a Requirement of Globalization

The identification of tolerance means the recognition that a person is different from the exhibited appearance, position, interests, behavior and values of the world and that he/she has the right to live in the world maintaining his/her personality. In particular, multiculturalism today is one of the key factors that lead to the diversity of wealth, development of debates, in the world and the harmony of individuality.

Резюме

Толерантность - это требование глобализации

Выявление толерантности означает признание того, что человек отличается от внешнего вида, положения, интересов, поведения и ценностей мира и что он имеет право жить в мире, сохраняя свою личность. В частности, мультикультурализм сегодня служит одним из ключевых факторов, которые приводят к многообразию богатства, развитию дебатов, разнообразию и гармонии индивидуальности.